

Remissyttrande av betänkandet En långsiktig, samordnad och dialogbaserad styrning av högskolan (SOU 2019:6)

Högskolan i Gävle (HiG) tackar för möjligheten att yttra sig över betänkandet *En långsiktig, samordnad och dialogbaserad styrning av högskolan* (SOU 2019:6). HiG ställer sig i allt väsentligt bakom det remissvar som lämnats av Sveriges universitets- och högskoleförbund (SUHF) men önskar härmed lämna vissa kompletterande synpunkter. Remissvaret följer betänkandets disposition.

Högskolan i Gävles remissvar har beretts i särskilda beredningsgrupper, rektors ledningsgrupp, utbildnings- och forskningsnämnden samt högskolestyrelsens beredningsutskott. Högskolestyrelsen ställde sig 14/6, efter föredragning från rektor, bakom remissvaret.

Förstärkning av vissa normer i högskolelagen

Högskolan i Gävle (HiG) ställer sig bakom de normer som nämns i förslaget men avstyrker ändå förslaget till särskild reglering i Högskolelagen då det skulle innebära en ökad detaljstyrning av lärosätenas verksamhet. I synnerhet skulle en reglering av enskilda lärares tjänsteplanering innebära en långtgående detaljstyrning som dessutom skulle ställa stora krav på ökad forskningsfinansiering vid utbildningstunga högskolor, vilket inte omfattas av betänkandets förslag.

I fråga om utbildningens frihet vill HiG särskilt uppmärksamma den nuvarande inskränkning i utbildningens frihet som blir konsekvensen av att examensordningen fastställs som en bilaga till Högskoleförordningen. Flera av de principer som utredningens förslag vill förstärka i lag skulle tydligare förstärkas genom att högskolor och universitet gemensamt ges ansvaret för den nationella examensordningen och att den därmed lyfts ut ur Högskoleförordningen.

En långsiktig, sammanhållen och dialogbaserad styrning

HiG ställer sig positiv till de förslag om en långsiktig, sammanhållen och dialogbaserad styrning som uttrycks i betänkandet och förutsätter därmed att intentionen bakom en dialogbaserad process och fyraåriga överenskommelser är att öka samsynen mellan regering och lärosäten i fråga om verksamhetens inriktning och styrning. HiG bedömer att modellen kan ge möjlighet för lärosätena att ytterligare utveckla sina olika profiler och främja en utveckling där lärosätena utformar egna tydliga strategier utifrån sina olika förutsättningar. Det ser HiG som en önskvärd utveckling för lärosätena men det är också en väg att nyttiggöra kompetensen i hela den akademiska sektorn och tillgodose många olika behov av kunskap.

HiG stödjer dock förslagen endast under förutsättning att intentionen är sådan som den beskrivs ovan och att dialogerna kan genomföras på det sätt som betänkandet föreslår. HiG ser en risk att processen i praktiken kan bli alltför resurskrävande och att den då reduceras till en förenklad process med en schabloniserad och kanske detaljerad styrning till följd, d.v.s. en utveckling i en helt annan riktning än den betänkandet, och HiG, förordar.

Utbildning och forskning

HiG motsätter sig inte att det i författning skrivs in att utbildningsutbudet vid universitet och högskolor ska utformas med hänsyn till kunskapsutvecklingen och svara mot studenternas efterfrågan samt arbetslivets och samhällets behov. Däremot ser HiG det som överflödigt att särskilt reglera att det i utbildning på grundnivå och avancerad nivå även ingår fortbildning och vidareutbildning.

HiG vill särskilt tillstyrka förslaget att UKÄ ges i uppdrag att lämna de förslag som krävs för att möjliggöra gemensamma examenstillstånd eller examenstillstånd som bygger på överenskommelser om att ett annat lärosäte bidrar med nödvändig kompetens. Likaså förslaget att frågan om hur man kan underlätta för två eller flera lärosäten att bedriva gemensamma utbildningar utreds. HiG ser positivt på att detta förslag, om det skulle genomföras, kan ge tydliga incitament till samverkan mellan lärosäten.

Samverkan och samhällspåverkan

HiG delar utredningens bedömning att samverkan med omgivande samhället är en central och integrerad del av högskolans forskning och utbildning för god samhällsutveckling, samt att uppföljning av samverkan bör ske inom ramen för lärosätenas kvalitetssäkringsarbete och inte baseras på betygssättning av lärosätenas samverkansarbete.

HiG stödjer förslaget att särskilda medel för samverkansaktiviteter inte bör fördelas inom anslaget till lärosäten, detta eftersom samverkan är och ska vara en integrerad del av forskning och utbildning vid samtliga lärosäten. Av samma skäl avvisar HiG förslaget att avsätta särskilda nationella medel för strategiska samverkansinsatser.

Jämställdhet

HiG stödjer att jämställdhetsarbetet utvärderas och granskas som en del av UKÄ:s granskning av lärosätenas kvalitetssäkringssystem då det ger en tydlig signal att jämställdhet är en kvalitetsaspekt som ska främjas och säkras i lärosätenas kvalitetssystem. HiG ställer sig däremot tveksam till att jämställdhetsarbetet ska granskas i tematiska utvärderingar. Jämställdhet bör, menar vi, inte särskiljas från andra kvalitetsaspekter vilket kan motverka jämställdhetsintegrering.

HiG välkomnar utredningens bedömning att regeringen även fortsatt ska ha jämställdhetsintegrering som strategi för ökad jämställdhet inom högskolan, men noterar att det saknas ett tydligt genusperspektiv i viktiga delar av utredningen, exempelvis i fråga om resursfördelningssystemet. En ökning av basanslagen ger högskolorna möjlighet att arbeta mer strategiskt med jämställdhetsfrågor, men ger inte i sig några incitament för att detta verkligen ska ske. HiG menar att jämställdhetsperspektivet bör vara mycket tydligare i de förslag som rör fördelning mellan basanslag och konkurrensutsatta forskningsmedel, mellan universitet och högskolor samt mellan olika ämnesområden.

HiG ställer sig kritisk till förslaget att rekryteringsmålen för professorer avskaffas utan att utredningen samtidigt föreslår andra strategier för att nå jämnare könsfördelning bland professorer. Trots att jämställdhetsmålen varit svåra att uppnå, i synnerhet för mindre och medelstora lärosäten där det totala antalet nyrekryterade professorer per år är tämligen blygsamt, bedömer HiG att rekryteringsmålen haft en positiv inverkan på lärosätenas arbete och bidragit till ökad medvetenhet om jämställdhetsfrågor inom högskolan.

Resurstilldelning

HiG stödjer utredningens förslag till förändrade principer för resursfördelning, exempelvis i fråga om ett samlat anslag för utbildning och forskning. HiG ställer sig positiv till avskaffandet av ämnesbaserade ersättningsnivåer och kan också se fördelar med att en del av utbildningsramen tilldelas som fast basanslag medan en del är fortsatt resultatbaserad. Bruket av genomsnittsprislappar blir en naturlig följd av avskaffade ersättningsnivåer men delvis bibehållen resultatbaserad tilldelning. HiG förutsätter dock att genomsnittsprislappen inte används på annat sätt än i den årliga avstämningen mot utbildningsuppdraget. I detta sammanhang vill HiG särskilt ansluta sig till utredningens resonemang att för att ”göra det möjligt att tillföra ökade resurser på ett rättvist sätt när en specifik utbildning ska byggas ut krävs [...] att regeringen har en uppfattning om vad den ungefärliga kostnaden är för att bygga ut utbildningen” (s. 352). HiG:s bedömning är att detta resonemang utesluter att genomsnittsprislappar skulle kunna komma att spela en roll i beräkningar av utökade utbildningsuppdrag.

HiG ställer sig positiv till att medel till forskning omfördelas från forskningsfinansiärer till fasta basanslag men anser inte att förslaget att omfördelningen ska ske utifrån historisk tilldelning är förenligt med utredningens höga ambitioner i fråga om förstärkt samband mellan utbildning och forskning. Balansen mellan forsknings- och utbildningsvolym är idag påtagligt ojämn vid landets universitet och högskolor och en resurstilldelningsreform som bygger på ambitionen att stärka sambandet mellan utbildning och forskning bör innefatta åtgärder som bidrar till att utjämna denna obalans.

HiG vill i sammanhanget påminna om att alla lärosäten – och alla utbildningsområden – är underkastade samma kvalitetskrav i fråga om forskningsanknytning. Skillnaderna är idag högst betydande i fråga om möjligheter till forskningsfinansiering och därmed forskningsanknytning av utbildningen mellan högskolor och universitet resp. mellan utbildningsområden som exempelvis teknik och utbildningsvetenskap. Inom såväl lärarutbildning som sjuksköterskeutbildning finns dessutom en brist på forskarutbildade lärare vid lärosätena och denna brist är svår att åtgärda med dagens möjligheter till finansiering av forskarutbildning inom dessa områden.

HiG delar således utredningens bedömning att kopplingen mellan utbildning och forskning bör förtydligas i medelstillsdelningen genom att ökad utbildningsvolym även bör leda till ökad tilldelning för forskning. Den i utredningen föreslagna summan 12 000 kr per helårsstudent är dock enligt HiG:s bedömning alltför låg och bör åtminstone fördubblas.